

El fonamentalisme islàmic “a la turca”

Istanbul, novembre del 2003: atemptats terroristes contra dues sinagogues i interessos britànics. El Govern turc pren ràpidament posició i declara que “el moviment d’Al-Qaida de Bin Laden, els afgans, els àrabs i els pakistanesos han atacat l’estat laic, per la sola raó que Turquia és propera a l’Occident”. Tanmateix, els serveis secrets turcs identifiquen immediatament els autors d’aquestes accions espectaculars. Segons les primeres conclusions de les recerques efectuades, tots els terroristes són ciutadans turcs.

El flirteig d’Ankara amb els islamistes. Durant els darrers trenta anys, el Govern d’Ankara ha flirtejat, malgrat defensar oficialment el laïcisme, amb els islamistes radicals i els ha utilitzat per minar l’oposició, seguint la lògica coneguda de “l’enemic del meu enemic és el meu amic”. La primera acció violenta dels grups islamistes contra l’oposició es produeix el 1969, quan un grup de joves universitaris d’esquerra protesten contra l’arribada de la sisena flota dels Estats Units al port d’Istanbul. Els islamistes van carregar contra els manifestants i la batussa consegüent ha passat a ser coneguda com “els fets del diumenge sagnant”. Durant aquesta mateixa època, els islamistes col·laboren amb els “llops grisos”, un grupuscle ultranacionalista instrumentalitzat per Ankara i Washington en la seva croada contra el comunisme a Turquia.

Alguns moviments islamistes com el Hizbullah turc i el IBDA-C (el Front dels Cavallers Islamistes del Gran Orient) naixen els anys setanta. Just després del cop d’estat del 1980, els generals turcs,

pretensament favorables als principis de la república laica, llancen un programa de construcció de mesquites. A cada poble, a cada barri de les grans ciutats, es construeixen mesquites i es creen escoles coràniques. Els militars privilegien en els actes públics el verd, color de l’Islam, i marginen el vermell, símbol dels corrents d’esquerra. En poc temps, els moviments islamistes s’imposen als barris populars de les grans metròpolis com Istanbul i comencen a armar-se.

A partir dels anys noranta, mentre el comunisme ja no suposa cap perill per a l’estabilitat política de Turquia, una altra qüestió queda, però, en suspens: la qüestió kurda. La guerra bruta entre els guerrillers kurds i l’exèrcit s’intensifica. A Ankara, els dirigents estan convençuts que no podran resoldre aquest problema per mitjans legítims i un exèrcit regular. La creació d’esquadrons de la mort de tendència ultranacionalista es veu acompanyada pel suport de Mehmet Agar, antic director general de la policia, a la creació del Hizbullah turc.

Encoratjada poc després per la mateixa primera ministra, Tansu Çiller, i pel cap de l’estat major, Dogan Güres, aquesta organització terrorista es forma a les casernes i als camps d’entrenament de les forces especials de la policia. El Hizbullah demostra la seva efectivitat i es converteix en responsable de l’assassinat de més de 500 militants i intel·lectuals kurds entre 1993 i 1999, entre els quals s’hi trobaven una vintena de periodistes. Segons l’escriptor i periodista turc Ertugul Kürkçü, “els helicòpters militars llançaven octavetes a les zones rurals del Kurdistan turc fent crida a la “guerra santa” contra els kurds infidels (nacionalis-

Els orígens de la violència islamista que ha sacsejat Istanbul no es troben ni a l’Afganistan, ni al Pakistan, ni a l’Iran, sinó a Turquia. Una violència que emergeix als anys seixanta i que s’ha beneficiat de la complicitat dels governs successius.

Atemptat contra el consolat britànic a Istanbul del passat 23 de novembre. L'atac suïcida dels islamistes turcs va costar la vida a trenta persones i 450 més resultaren ferides.

EFE

tes) i els armenis (clixé del terrorista a Turquia) al costat de l'exèrcit poderós de l'Islam".

El mateix Hassan Kundakçi, comandant de les forces militars durant aquells anys a la frontera turcoiraquiana, confiava a un periodista turc: "Coneixíem el Hizbullah. Primer, van intentar recuperar el control a les mesquites on predominava el PKK (Partit dels Treballadors del Kurdistan). Un cop aconseguit això, van mostrar-se molt actius en aquest entorn, evitant la confrontació directa amb el PKK i l'exèrcit." Ertugrul Kürkçü es revolta contra la declaracions d'aquest general, ja que "és molt greu, som ciutadans d'un estat laic que mobilitza els islamistes en operacions secretes contra els militants d'esquerra, els kurds i els alevis. Mai hauríem d'oblidar que vivim en un país on un moviment islamista es desenvolupa considerant la guerra santa

Dues organitzacions "degenerades"

IBDA-C: Mmoviment islamista radical, sunnita i de tendència antiiraniana. Creat per Salih Mirzabeyoglu, conegut com el "comandant", encara que empresonat des de fa quatre anys. Especialitzat en la guerrilla urbana, aquest grup reivindica la creació d'un gran estat islàmic federal a l'Orient Pròxim. Aquesta organització ha reivindicat els atemptats contra les sinagogues a Istanbul. Tanmateix, segons els especialistes, aquesta organització no disposa dels mitjans necessaris per cometre un acte d'aquestes proporcions. Els nous dirigents d'aquesta organització es van atribuir els atemptats per fer parlar de l'IBDA-C.

Hizbullah: El seu nom significa el Partit d'Al·là o el Camí d'Al·là. Els kamikazes dels atemptats d'Istanbul han estat identificats com a membres d'aquesta organització. Després d'haver escapat del control de l'estat, el Hizbullah s'ha escindit en dues branques: l'ala Ilim ("científica") i l'ala Menzil ("etapa"). Els fundadors són el mul·là Mesur Güzelsoy, Hussein Velioglu i Isa Aksoy. Formats a l'Iran, els seus fundadors s'han inspirat fins ara en la revolució islàmica de Khomeini. Durant els anys vuitanta, el Hizbullah es va estructurar al voltant de llibreries i mesquites. L'organització disposa d'un líder polític i d'un guia espiritual. Durant els darrers anys, ha establert lligams amb Al-Qaida i Ansar-i Islam, implantada al nord de l'Iraq fins a la intervenció nord-americana del 2003.

I. K / J. T.

Retrat dels autors de la violència islamista

Segons un informe de la policia realitzat després de les operacions dirigides contra una part de l'organització Hizbullah l'any 2000 i publicat per diversos diaris, "[...] sobre la base de les informacions recollides a partir de 2.000 membres de Hizbullah, està comprovat que aquesta organització terrorista comptava majoritàriament amb joves de 15 a 24 anys. Un 2% dels efectius d'aquesta organització estava compost per persones adultes de 35 a 65 anys. Els infants amb una edat entre 10 i 14 anys representaven el 2,5%". Quant al nivell de formació, el mateix informe assenyala que "el 40,5% dels membres del Hizbullah havien obtingut el batxillerat, l'1,5% dels terroristes eren analfabets, un 19% havien acabat l'escola primària, un 14% l'escolaritat obligatòria i un 22% estudis universitaris".

El retrat socioprofessional dels membres del Hizbullah ens indica que el 27% dels militants eren estudiants, el 28,5% independents, el 14% obrers i l'1% agricultors. Els funcionaris només representaven un 1% de la base. La gran majoria dels membres de l'organització -97,5%-eren homes. Estratègicament, el Hizbullah "ha efectuat un 97,5% de les seves activitats al cor de les ciutats".

Ihsan Kurt

com una eina legítima per fer-se amb el poder".

El Hizbullah inútil. Després de la captura el 1999 del líder del PKK, Abdullah Öcalan, el Hizbullah va perdre importància per Ankara. A més, uns quants dirigents d'aquesta organització van declarar-se contraris a continuar col·laborant amb un "estat laic". Tot plegat va portar la policia a arrestar nombrosos militants del Hizbullah. El seu líder, Hussein Velioglu, va ser assassinat el gener del 2000 i la policia va "trobar" diverses fosses comunes on havien estat enterrades les víctimes del Hizbullah.

Malgrat els esforços per recuperar el perfil d'un estat laic, Turquia està recollint els fruits que ella mateixa va sembrar

Parents de soldats morts pel PKK es manifesten davant la presó que tanca Öcalan.

El president del col·legi d'advocats de Diyarbakir, centre polític del Kurdistan turc, no creu que l'estat vulgui acabar de veritat amb aquesta organització. De fet, "encara hi ha centenars de dossiers relacionats amb les víctimes del Hizbullah que s'omplen de pols als calaixos del Tribunal de Seguretat (DGM). Cal preguntar-se per què l'estat va matar un dels seus líders, Hussein Velioglu, i va deixar amb vida els altres líders durant les operacions del 2000. Si en Velioglu estigués viu, podria dir als tribunals que, de fet, el Hizbullah va rebre ordres del Govern, cosa que deixaria l'estat en una situació delicada", explica l'advocat.

Durant els anys de suport camuflat del Govern als islamistes, centenars de joves turcs influïts per la propaganda oficial van dirigir-se cap a Bòsnia i Txetxènia per salvar els "germans musulmans". Alguns d'ells van tornar a Turquia per posar en marxa campanyes de solidaritat amb els "musulmans oprimits". Per als joves islamistes que es van quedar a Turquia, lluitar contra el PKK era el mateix que lluitar contra els serbis o els russos. Enmig d'aquest clima favorable a les posicions radicals, les accions espectaculars protagonitzades per militants turcs, com la presa d'ostatges en avions o vaixells, en favor dels rebels txetxens a final dels anys noranta, van ser gairebé celebrades per les autoritats, mentre que els autors van ser alliberats ràpidament o es van poder "escapar".

Des dels atacs de l'11 de setembre contra les Torres Bessones a Nova York, l'exèrcit i el Govern turc s'han esforçat per desmarcar-se dels altres països musulmans de la regió per mirar de beneficiar-se del suport diplomàtic occidental i d'aquesta manera justificar les operacions militars contra els rebels kurds refugiats al nord de l'Iraq. Una actitud proamericana que ha provocat els descontentament de les bases del Partit de la Justícia i del Desenvolupament (AKP), el partit islamista moderat que ocupa el poder des del 2002.

Malgrat els esforços per recuperar el perfil d'un estat laic, per a alguns intel·lectuals, Turquia està recollint els fruits del que ella mateixa va sembrar durant les tres darreres dècades. Rusen Cakir, especialista en els moviments islamistes, explicava al diari francès *Liberation* que "hi ha desenes o centenars de turcs que han adquirit experiència en la *jihad* a Bòsnia, a Txetxènia i a l'Afganistan i que, després d'haver entrat a formar part de la xarxa de Bin Laden, han tornat al seu país per continuar el combat". De fet, per a Cakir "els dirigents turcs han subestimat el que poden fer alguns grups locals amb l'ajuda d'Al-Qaida". Els atemptats sagnants d'Istanbul poden ser el senyal d'una onada de violència islamista sense precedents a Turquia.

Ihsan Kurt
Jordi Tejel